

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
Γραμματέως Ἐθνικῆς Παιδαγωγικῆς

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΕΝ

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΙ

(ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ 'ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ,.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: ΚΟΛΤΣΙΝΟΥ & ΚΟΥΡΕΠΗ ΖΗΝΩΝΟΣ 2
1920

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
Γραμματέως Ἐθνικῆς Πανακροθῆκης

- 1122 -

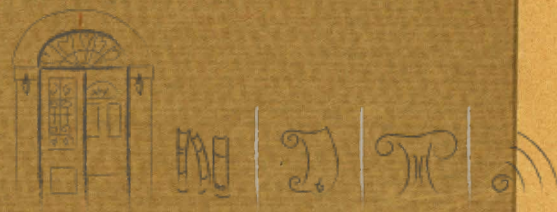
ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ
ΕΝ
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΙ

(ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ "ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ,")

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ: ΚΟΛΤΣΙΝΟΥ & ΚΟΥΡΕΠΗ ΖΗΝΩΝΟΣ 2
1920

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1.52.φ13.0004

Ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν τέχνην

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΠΑΡΙΣΤΩΣΑΙ ΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ

Μεταξὺ τῶν σπουδαιότερων ἱστορικῶν εἰκόνων ἐν Ἑπτανήσῳ (1), αἵτινες κυρίως παριστῶσι τὴν Θεοτόκον, καὶ τῶν ὁποίων αἱ ὀνομαστότεραι εἶναι αἱ ἐν Ζακύνθῳ τῆς Κυρίας τῆς Λαουρένταινας, τῆς Κυρίας τῆς Χρυσοπηγῆς, τῆς Ἀναφωνητρίας τῆς Σκοπιωτίσσης καὶ τῆς Ἐπισκοπιανῆς, καὶ ἡ ἐν Κερκύρᾳ τῆς Κασσωπῆτρας (2) τάσσονται καὶ αἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ Παναγαίαι τοῦ Γεράκη, καὶ τῶν Ἀγ. Αναργύρων τῶν Πιτζαμάνων.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἔκτος τῆς Κεφαλληνίας ἱκανὰ ἔχουσι γραφῆ, καὶ πλείστα γινώσκονται, ἔκτος τῶν θαυματουργῶν διηγήσεων, καὶ τῶν ὕμνογραφῶν τῶν εἰς αὐτὰς ἀναφερομένων.

Ἐν Ζακύνθῳ μάλιστα δημόσιαι πανηγύρεις χάριν αὐτῶν τελοῦνται καὶ λιτανεῖαι, καὶ ἴδιαι θαυματουργοὶ χάριν τοῦ τόπου ἀποδίδονται ιδιότητες, κατὰ τὴν χολέρας, τῆς ἀνομβρίας καὶ ἄλλων, καὶ τέλος πολλὴ προσκύνησις καὶ τιμὴ.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὅμως αἱ εἰκόνες αὐταὶ εἶναι μᾶλλον ἀφανεῖς ἀποτελοῦσαι οἰκογενειακὸν προσκύνημα, καὶ τῶν ὀλίγων, ὅσοι ἐν τοῖς δυοῖς τούτοις ναοῖς συγχάζουσιν. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἡ καλλίστη εἰκὼν τῆς Κυρίας τῆς Φανερωμένης ἐν Ἀγ. Γερασίμῳ, καὶ ἑτέρα ἐν τῇ τῶν δυτικῶν ἐκκλησίᾳ μετενεχθεῖσα καὶ αὐτὴ ἔξωθεν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἐπὶ θρόνου τῶν Σισίων μεταφερομένη καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὸν ἀρχαῖον καὶ λαμπρὸν ναὸν τῆς Εὐδαγγε-

(1) Βλ. «Ἱστορικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν ἐμφανίσεων καὶ τῶν ἐπισήμων εἰκόνων τῆς Παναγ. Παρθ. Μαρίας ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Ἑνετίας, ἐξαχθείσας ἐξ ἐγγράφων, μεταφράσεων καὶ ἀρχαίων βιβλίων, ἐν αἷς αἱ εἰκόνες τιμῶνται». Ἐν Ἑνετίᾳ τόπος Ἀντ. Τζάττα 1761 (ἰταλιστί.) Ἐπίσης Δὲ-Βιάτση Ν. Φῶς Ζακύνθου ἀριθ. 89-92, καὶ Λ. Χλῶν ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ 1903 ἀρ. 20-21, τοῦ αἰῶνος αἱ ἐν Ζακύνθῳ Μοναὶ 1900. (ἐν τέλει) Ν. Καλογεροπούλου Κρητικὴ Τέχνη «Ν. Αἰών». ἔτος Α'. Τεύχ. 16κ. — ἐξ.

(2) Βλ. Μετὰτλ Β. Λάνδου. Ἡ Κασσωπῆτρα. Ἱστορικαὶ πληροφορίες περὶ τοῦ ἐν Κασσῳπῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κασσωπῳαίας μετὰ τοῦ τελεσθέντος ὑπ' αὐτῆς θαύματος κατὰ τὴν 8 Μαΐου 1530 ἐν Κερκύρᾳ 1896.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΓΕΙΩΝ

λιστροφίας τοῦ Κάστρου, τὴν ἀρχαίαν δηλαδὴ Μητρό-
πολιν τοῦ προαστείου τοῦ Φρουρίου τοῦ Ἁγ. Γεωρ-
γίου ἐν Κεφαλληνίᾳ λιτανευομένη ἀπὸ τῆς ἡμετέρας
ἀπεχούσης παλαιᾶς μονῆς τῶν Σισίων πρὸς τὸ Κά-
στρον καὶ τὰνάπαλιν μετὰ 10ήμερον ἐν τῷ ναῷ δια-
μονήν. Ἄλλὰ πᾶσαι αὗται δὲν μετέχουσι τοῦ πανδή-
μου καὶ τοῦ πανηγυρικοῦ, ὡς ἐν Ζακύνθῳ.

Ἐκλέγοντες δὲ μόνον τὰς δύο, τοῦτο ποιούμεν τὸ
μὲν διότι παρυσιάζουσι παραδόσιν τινα, τὸ δὲ διότι
ὑπερέχουσι *τεχνικῶς* τῶν ἄλλων παρέχουσαι εἰς ἡμᾶς
στοιχεῖά τινα ἱκανῶς χρήσιμα πρὸς *τεχνικὰς* πληρο-
φορίας, καὶ τὸ σπουδαιότερον, διότι ἀνταποκρίνονται
πρὸς τὴν ῥυθμισθεῖσαν τέχνην τῶν τόπων ἐξ ὧν λέ-
γεται, ὅτι ἐκομίσθησαν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην
δύναται νὰ ταχθῇ καὶ ἡ μεγαλυτέρα πασῶν ἡ τῆς
Φανερωμένης (3), ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κάλλιστον *κη-
ρικὸν* δείγμα τῆς πρωϊμοτάτης ἐποχῆς τῶν ἐν Κρήτῃ
ζωγράφων φορητῶν εἰκόνων.

Ἄλλὰ σπουδάζωμεν ἤδη τὰς δύο ταύτας εἰκόνας.
Καὶ πρώτην ἀναφέρομεν τὴν Παναγίαν τοῦ Γεράκη.

Αὕτη ἀπόκειται εἰς τὸν ναὸν τῆς ὁμωνύμου οἰ-
κογενείας ἐν Ἀργοστολίῳ ἐν θρόνῳ χρυσοῦ εἰς τὸ
μέσον τοῦ ναοῦ.

Ταύτην πλέων παρὰ τὴν Κρήτην εὔρεν ἐν τῇ
θαλάσῃ—οὕτω λέγει ἡ παράδοσις—ὁ περίφημος
ἐκεῖνος Ἑλληὴν Κωνσταντῖνος Γεράκης (4), ὁ πράγ-

(3) Αὕτη εἶναι ὁλόσωμος εἰκὼν τῆς Παναγίας ἐπονομα-
ζομένη ἢ Πορταΐτισσα χαρακηριστικῶς διὰ τὸν ὄγκον καὶ
τὴν ἐκδήλωσιν τῆς σοβαρᾶς ἀρχοῦσας τέχνης. Φέρει δὲ
σημεῖα τινὰ ὁμοιότητος πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴν τὴν ἐν
τῇ παλαιότατῃ Κρητικῇ εἰκόνῃ τῆς Ζακύνθου.

(4) Προβλ. Βιογραφίας τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νή-
σου Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἀνθίμου Μαζαράκη. Βενετία. Τυ-
ποποι. Φοῖνικος 1843. Φάκελλος Ε'. σελ. 407—462. Ἐπί-
σης καὶ Ἱστορίαν τῆς νήσου Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἰωάννου
Π. Λοβερδοῦ Κωστή, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ
ὑπὸ Γερασίμου Α. Λοβέρδου Κωστή Κεφαλληνία 1888, σελ.
150. Οὗτος ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας καταταγείς εἰς τὸ Ἀγγλικὸν
Ναυτικὸν διὰ τῆς εὐτολμίας καὶ ἀγχινοίας προήχθη εἰς τὰ
ἀνώτατα ἀξιώματα. Ἐἶτα καταλιπὼν τὸν στόλον χάριν ἐμπο-
ρίου εἰσήλθεν εἰς τινὰ Ἑταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν πλανηθεὶς
ἐπὶ πολὺ, ναυαγήσας καὶ ταλαιπωρηθεὶς. Περιελθὼν τὴν
Κίνα καὶ Ἰαπωνίαν κατέμαθε τὰς γλώσσας, τὰ ἴθη καὶ
ἔθιμα τῶν βαρβάρων ἐκείνων λαῶν. Ἀποκτήσας δὲ πάλιν
χρήματα καὶ πλοῖον μέγα, ἐπλήρωσεν αὐτὸ πραγμάτων διὰ
τὴν Ἀγγλίαν. Καθ' ὁδὸν παρὰ τὸ Μαλαβάρ (Malabar) ἀπρω-
τήριον ναυαγήσας ἀπώλεσε πᾶν ὅ,τι εἶχε ἐκ νέου ἀποκτή-

ματιαντιβασιλεὺς τοῦ Σιάμ, καὶ μετεκόμισεν ταύτην
εἰς Κέρκυραν. Ἐκεῖθεν ἐπεμψε εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ
πατρίδα μετὰ χρημάτων χάριν τῆς ὁποίας ἀνφοδο-
μήθη ὁ καὶ ὑπάρχων ναὸς ἀνακαινισθεὶς κατὰ τὸν σα-
ρελθόντα αἰῶνα. Οὗτος δ' ὁ ναὸς φέρεται ὡς ὁ πρῶ-

σει. Ἐκεῖ ἐγνώρισεν κατὰ τύχην πρέσβυν τινα τοῦ βασιλείου
τοῦ Σιάμ, ὁ ὁποῖος εἶχε ναυαγήσει κατὰ τὸν ἴδιον τόπον.
Ὁ Γεράκης κάτοχος ὢν καὶ τῆς Σιαμικῆς γλώσσης κατέ-
πληξε τὸν Σιαμίτην πρέσβυν, ὁ ὁποῖος παρέλαβε μετ' ἑαυ-
τοῦ τὸν πολὺγλωσσον Κεφαλλῆνα συστήσας αὐτὸν θερμῶς
τῇ Κυβερνήσει, καὶ τῷ Μονάρχῳ. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον
ὁ Γεράκης ἀποθανόντος τινος ἐκ τῶν πρώτων κατέλαβε
σπουδαῖον ἀξίωμα καὶ προήχθη εἰς βαθμὸν Πρωθυπουργοῦ.
Τόση δὲ ἦν ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ παρὰ τῷ Βασιλεῖ Θαοῦ-Ναράια
(Thao-Naraja), ὥστε πράγματι οὕτως ἐβασίλευεν ἂντ' αὐ-
τοῦ. Φύσει δὲ φιλόθετος, εὐλαβὴς καὶ ἐκπολιτιστικὸς ὢν
ὁ Γεράκης, ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν κῆρυκαὶ τὸν πολιτι-
σμόν, καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Οὕτω πέμψας πρέ-
σβεις πρὸς Λουδοβίκον ΙΔ' συνῆψε μετ' αὐτοῦ τὴν 10 Σε-
πτεμβρίου 1685 συνθήκην ἐκ πέντε ἀρθρῶν δι' ἧς ἤτειτο
τὴν ἐνοπλον προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ τὴν ἀποστολὴν
ιεραποστόλων. Δυστυχῶς ὅμως τὸ ἀρξάμενον καὶ κατὰ πολὺ
συντελεσθὲν ἔργον τοῦ μεγαλοφυοῦς Ἑλληνοῦ ἀνέτρεψε
συνομοσία χάριν τοῦ Θερόνου ἐξυφανθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μαγδα-
ρίνου Πετράκα, τὴν ὁποίαν ὑπεβόηθησεν ἡ ἀβουλία τοῦ
θνήσκοντος βασιλέως, καὶ ἡ δειλία τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ
Δὲ Φάρξ ἐν Βαγκόκῃ. Ἀποτέλεσμα τῆς συνομοσίας ἦν ὁ
ἥρωϊκὸς θάνατος τοῦ Ἑλληνοῦ τούτου, καὶ ὁ βασανισμὸς
τῆς ὥραιας συζύγου του. Τοῦτον ἐβιογράφησαν πολλοὶ
Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ μετονομάσαντες αὐτὸν εἰς Contango
Falcon ἢ Falcone ἡμειωτέον δὲ ὅτι δὲν εἶνε ὁ πρῶτος ἐκ
τῶν Κεφαλλήνων ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τόσον τολμηρὸς. Ἐκα-
τονταετηρίδας πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι Κεφαλλῆνες ὑπῆρξαν ὁμοίως
μυθιστορικοὶ ὡς ὁ περίφημος Μαρκόπουλος περιηγη-
θεὶς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὴν Σινικὴν Αὐτοκρατορίαν
καὶ τὴν Βεγγάζην, ὃν οἱ Βενετοὶ θεωροῦσι συμπολίτην
αὐτῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάρκος Πόλος (πρ. βλ. Λο-
βέρδου Ἱστορ. Κεφαλληνίας σελ. 96 καὶ 119). Ὡς Μάρ-
κον Πόλον, κατὰ τὸν μεταφραστὴν τοῦ Λοβέρδου, τῷ
1270 παρέλαβον αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ του Νικόλαος καὶ Ματ-
θῆος 17 ἔτη ὄντα ἐπιχειροῦντες τὸ δεύτερον αὐτῶν ταξιδιον
ἀνά τὴν ἄνω Ἀνατολήν. Οὗτος δ' ἐπέστρεψεν εἰς Βενετίαν
τῷ 1295 μέσῳ Κονοταντινουπόλεως καὶ Εὐβοίας. Ἐκτὸς
δ' αὐτοῦ περίφημος κατέστη καὶ τρίτος Κεφαλήν ὁ Ἀπό-
στολος Βαλεριανός, ὁ ἐπονομασθεὶς Ἰωάννης Φωκᾶς κατὰ
τὸν ἸΣΤ' αἰῶνα (1592—1602) ὁ κατορθώσας ν' ἀνακαλύψῃ
ἐπὶ τῷ Ἰνδοῦ πόντου ἐνοῦντα τοὺς ὠκεανούς τῆς Ἀμερι-
κῆς, καὶ νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξύ τῶν ἀνδρῶν
τῶν θαλασσιῶν ἀνακαλύψεων, ὑπὲρ πάντας ὅμως ἐξέχει ὁ
Κωνσταντῖνος Γεράκης, ὁ ὄνειροπολῆσας χριστιανικὴν Ἀ-
νατολήν. (βλ. καὶ Τσιτσέλης ὑπὸ λέξιν. Κεφαλλ. Σύμμικτα
σελ. 73.)

τος ἐν Ἀργοστολίῳ ἀνεγερθεῖς. Καὶ πράγματι παρὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκ τῶν σεισμῶν ἀνακαίνισιν ὁ ναὸς σῶζει δειγματα τῆς παλαιότητος αὐτοῦ.

Δὲν γνωρίζω βέβαια ἐὰν ἡ παράδοσις εἶναι ἀληθής, καὶ ἐὰν τῇ ἀληθείᾳ ἡ εἰκὼν ἀνεσῆθη ἐκ τῆς θαλάσσης. Φαίνεται ὁμως πιθανότατον, ὅτι ὁ τολμηρὸς ἐκεῖνος θαλασσοπόρος μετήνεγκεν ἐκ τῆς Κρήτης τὴν εἰκόνα ταύτην εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ὅτι δ' ἡ εἰκὼν εἶναι παλαιᾶς Κρητικῆς τέχνης τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον, διότι καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὴν πολλοῦ ἄλλοθεν γνωστοτάτην Κρητικὴν τέχνην, καὶ χαρακτηρίζει αὐτήν. Εἶναι δὲ τὴν μορφήν γλυκυτάτη, καὶ ἐνθυμίζει τὴν παλαιὰν Ἀθηναϊκὴν εἰκόνα τῆς «Τσουρᾶς» (Κυρίας) τὸ καύχημα τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων, τὴν μετενεχθεῖσαν ἐκ Κρήτης καὶ ἀποκειμένην ἐν τῷ Βυζαντινῷ τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ναῷ. Ἄλλ' ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Γεράκη ἐκτὸς τοῦ γνησίου κρητικοῦ τύπου, ἐκτὸς τῆς ὠραιότητος, τοῦ θερμοῦ χρώματος, καὶ τῶν χρυσῶν παρυφῶν λεπιοτάτης διακοσμητικῆς διὰ χρυσοκονδυλίας τέχνης παρουσιάζει τοῦτο τὸ σπάνιον, ὅτι τὸν Ἰησοῦν παριστᾷ οὐχὶ εὐλογοῦντα, ἢ στρέφοντα πρὸς τῶν πάθους τὰ σύμβολα (ἄμβλυντος) ἀλλὰ τρεφόμενον ἐκ τοῦ μαστοῦ τῆς Θεοτόκου ὄρθιον καὶ μετὰ φυσικῆς προσοχῆς. Ἡ ἀντίληψις αὐτητοῦ πραγματισμοῦ τοῦ καλλιτέχνου εἰς τόσον πρῶτον ἐποχὴν εἶναι ἀξία πολλῆς ἐκτιμήσεως, καὶ διὰ τὸν τύπον, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ὠραϊαν ἀπόδοσιν. (1)

Ἡ ἑτέρα τῶν εἰκόνων εἶναι ἡ τῆς οἰκογενείας Πιτσαμάνων ἀξία λόγου διὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς παλαιότερας ἐν Πελοποννήσῳ τέχνης ἡ ὁποία εἶναι ἀπλουστερα καὶ μᾶλλον ἐντυπωτικὴ (ἐμπρισιονιστικὴ) ἀνήκουσα εἰς τὸν κύκλον τῆς παλαιότερον παραδεδομένης Βυζαντινῆς τέχνης, ἥστὸν χαρακτήρα πιστότερον διεφύλαξαν ἐν τῇ κυρίῳ Ἑλλάδι.

Περὶ τῆς εἰκόνης ταύτης ὑπάρχει ἡ παλαιὰ εὐλα-

(1) Σημειωτέον ὅτι ὁ τύπος οὗτος τῆς μορφῆς τῆς ΘΚ ἐκίνησε τὴν προσοχὴν παλαιότερων, ὡς φαίνεται Βυζαντινῶν εἰκονογράφων, διότι παρατηρεῖται ἐν Κεφαλληνίᾳ σταθερὸς τις τύπος Θεοτόκου δημιουργηθεῖς κατὰ τὸν III ἄρχόμενον αἰῶνα φέρων τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῆς Γερακείου εἰκόνης. Μεταξὺ ἄλλων πρᾶβλ. καὶ εἰκόνα τῆς ΘΚ ἐν Εὐαγγελιστρίᾳ τοῦ Κάστρου (δεξιὸς τοῦχος κάτω γυναικωνίτου) φέρουσαν τὸν αὐτὸν τύπον καὶ ποιηθεῖσαν τῷ ΨΔΔ (1701) δεῖξει περιφύτου Οἴκου. Ἀννίων.

βῆς παράδοσις ἢ διδομένη εἰς πλάσιν ἐν Ἑλλάδι εἰκόνας, ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ. Εἶναι καὶ τούτω, ὡς ἔγραφον ἄλλοτε τεκμήριον τῆς πίστεως τῶν ἐν δουλείᾳ προγόνων ἡμῶν οἱ ὅποιοι διήλωσαν τὴν παλαιότατην περὶ τοῦ Λουκᾶ φήμην. Ἐν τινι δὲ χειρογράφῳ οἰκογενειακῆ ἱστορικῆ ἀφηγήσει (2) τῶν κατὰ τὸν ἔνδοξον οἶκον τῶν Πιτσαμάνων (3) ὁ ὁποῖος οὐ μόνον ἔνδοξος καὶ πεφημισμένος ἀνέδειξε πολεμιστὰς καὶ ἄρχοντας, (4) ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς καὶ εἰκονογράφους πλείστους ἐν οἷς ὁ Κωνσταντῖνος ἱερεὺς καὶ εἰκονογράφος καὶ ὁ Βικέντιος ἱερεὺς καὶ εἰκονογράφος ὁ πατὴρ τοῦ ὀνομαστοῦ γενομένου ζωγράφου Γερασίμου, (5) ὑπάρχει τὸ ἱστορικὸν τῆς εἰκόνης ταύτης τὸ ὁποῖον ὡς ὅλον τὸ χειρογράφον εἶναι καὶ τοῦτο ἀξιόπιστον ἔσον ἀφορᾷ τὴν μεταφορὰν τῆς εἰκόνης.

Ὁ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος ἔχων ἄρρεν τέκνον κινδυνεῦον ν' ἀποθάνῃ ἐκ σπασμῶν καὶ ἀκούων ἐν τινι παροξυσμῷ τοῦ παιδίου τὸ ὄνομα «Ἀναργυρος» ὑπ' αὐτοῦ προφερόμενον ἐδεήθη τῶν ἁγ. Ἀναργύρων τάξας ὡς ναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν τὸν τότε κτιζόμενον αὐτοῦ οἰκίσκον. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου περὶ ἧς ἡ γραφή παρέδωκε τὸ ἔξις.

«Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Πελοποννήσου ἡ σύζυγος

(1) Πρβλ. Ν. Δ. Καλογεροπούλου ἐν «Πολιτεία Ἀθηνῶν» Νεο-Βυζαντινῆς Τέχνης κλπ., Ἀρ. 83 κ.εξ. καὶ «Ἀστραπὴ» Εἰκόνες τῆς Θεομήτορος. 7βρ. 1919.

(2) Ἱστορικαὶ νύξεις περὶ τῆς Οἰκογενείας Πιτσαμάνων 1860. (ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῆ οἰκογενείᾳ).

(3) Πρβλ. Τσιτσέλης Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα Τομ. Ας 538 κ.εξ. (Σημειωτέον ὅτι ὁ Τσ. μετεχειρίσθη τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὡς καὶ ὁ Α. Μηλιαράκης ὁ γράψας περὶ τοῦ περιφύτου ζωγράφου Γερασ. Πιτσαμάνου ἐν περιοδικῷ Ἔστιά Τομ. ΚΔ. τοῦ ἔτους 1888 σ. 473 κ.εξ. Περὶ τοῦ ζωγράφου δὲ τούτου ἔγραψαν καὶ ὁ Γ. Μαυρογιάννης, καὶ ὁ Ἀνθ. Μαζαράκης, καὶ ὁ Πινατιῶρος, καὶ ὁ Π. Χιώτης καὶ ἄλλοι (βλ. κατωτέρω).

(4) Π. Χιώτου Τ. Α' σελ. 122, 200, 412 περὶ Μιχαὴλ Δομνίκου, Ἰακώβου κλπ.

(5) περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζωγράφου Γερασίμου ἐκτὸς τῶν ὑπὸ Μηλιαράκη καὶ Τσιτσέλη γραφέντων βλ. καὶ Π. Χιώτου Τομ. Β σελ. 335. Γερ. Μαυρογιάννη ἐν ἡμερολογίῳ Ἀσολίου 1890 ὑπὸ τίτλῳ ἡ Τέχνη ἐν Κρήτῃ καὶ Ἑλλάδι σελ. 292, καὶ ἐν Ἐφημ. «Ἄστου» τῆς 11 Ἀπριλίου 1896. Πρὸς τοὺτους Gazzetta degli St. Uniti 820 14j20φερ. καὶ Gazzetta ufficiale 1819 31 Μαρτίου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΡΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ένος τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τιμαριούχων Πιτζαμάνων ὅστις ἀπωλέσθη εἰς τὸν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν πόλεμον ὀνομαζομένη Κυρία Βαρβάρα, θυγάτηρ ἑνὸς τῶν ἐν Βενετία 10 συμβούλων διεσώθη εἰς τοὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ συγγενεῖς τοῦ συζύγου φέρουσα μόνον μεθ' ἑαυτῆς τινὰς Ἀγ. Εἰκόνας ὧν λίαν εὐλαβεῖτο κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν τῆς Υ. Θ. καθ' ἣ ζωγραφηθεῖσαν, ὡς εἶχε, κατὰ παράδοσιν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ... Ταύτην δ' ἀνέθηκε εἰς τὸν προμνησθέντα Ναὸν καὶ μέχρι τοῦ νῦν σώζεται».

Ἡ εἰκὼν αὕτη μεγέθουςμετρίου 60-80 ἐκ. περίπου ἀριστερόστροφος Βρεφοκρατοῦσα καθαρισθεῖσα τῷ 1852 φαίνεται ὅτι ἀπέβαλε ἔχνη τινὰ τῶν *λομοισμάτων*. Διασώζει ὅμως τοὺς γενικούς τῆς τέχνης χαρακτηριστήρας, οἱ ὅποιοι εἶναι αὐστηροὶ Βυζαντινοί, καὶ μᾶλλον ἀρχαῖκοί. Ὡς ἔχει δὲ φαίνεται ἔργον προϊμοτάτης ἐποχῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ αἰῶνος. Εἰς ταῦτα τὰς εἰκόνας δέον νὰ καταλέξωμεν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ ἁγ. Γερασίμου τοῦ Νοταρᾶ τοῦ πολιούχου νῦν Κεφαλληνίας μετενεχθεῖσαν τότε ἐξ Ἱεροσολύμων, τὴν ἀποκειμένην ἐν τῇ μονῇ τῶν Ὁυαλῶν, ἔνθα καὶ τὸν ἱερὸν σκῆνωμα τοῦ Ἀγίου. Ἀλλὰ περὶ ταύτης ἄλλοτε ἐκτενέστερον. Περαιούντες δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο σημείωμα, ὀφείλομεν νὰ ὑπομνήσωμεν πάλιν ὅτι ἡ καν' ἐξοχὴν ἀγαπωμένη εἰκὼν παρὰ τοῖς πιστοῖς ἀπέβη ἢ τῆς Θεομήτορος, ἧς ἄπειρα δείγματα πανταχοῦ σώζονται ὡς θαυματουργὰ νομιζόμενα. Κατὰ δὲ τοὺς πολυωνύμους πολέμους καὶ τὰς μυρίας ἐκδιώξεις, ἃς ὑφίσταντο οἱ δύσμοιροὶ Ἕλληνες κατὰ τὸν δουλικὸν καιρὸν ἀναχωροῦντες καὶ μετοικίζοντες ἐσπευσμένως μόνον τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου πρώτην μεθ' ἑαυτῶν ἐλάμβανον. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ ἱστορίαι τῶν ἔξωθεν φερομένων εἰκόνων τῆς Θεομήτορος. Μόνον ἐν Ζακύνθῳ θὰ ἠδύνατο ν' ἀπαριθμῆται τις πλήθος τιμίων εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, ἀπὸ Κρήτης καὶ ἀλλαχόθεν μετενεχθεῖσῶν. Τὸ δ' ἐν Βενετίᾳ τυπωθὲν κατὰ τὸ 1761 βιβλίον ἐναφέρει πλήθος τειούτων εἰκόνων τῆς Θεομήτορος ἐν ὅλῃ τῇ Βενετικῇ ἐπικρατείᾳ. ⁽⁶⁾

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

(6) Dei più celebri imagini ἐν Βενετίᾳ 1761.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

Ὑπὸ τύπωσιν Κατάλογος τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέν-
των ἔργων αὐτοῦ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ